

Tystberga

Vid Tystberga by en kilometer öster om Tystberga kyrka står invid vägen två runstenar och en rest sten utan ristning. Inskrifterna som är från 1000-talet berättar om samma släkt. Antagligen omtalas resor i både väster- och österled.

Runstenarna och den resta stenen på den nya platsen 1939
 Foto: Gillis Olson

Stenen utan kors

Runor

Runslingan med ormhuvudet sett från sidan läses först.

YDh:Yit : tD[...] Yttt : nitD : Rtht :
 YD[...]RDtDR • hit : *RDtYtIh • tDY :
 PttDR hit *DY:httit •

• *tt *tPbi • Ahtrrt DY : DtIt • tttY
 : tDn : t:httrrt : Ytb : ItYDtrI

Translitterering

(texten kompletterad efter teckning från 1600-talet)

mus:kia : au[k:] mani : litu : rasa :
 ku[ml] : pausi : at : b]rupur • sin :
 hrukair • auk : fapur sin hulm:stain •

• han hafpi • ystarla um : uarit • lenki
 : tuu : a:ustarla : meb : inkuari

Normalisering

... let ræisa stæin æftiR Manna/Mana, Myskiu broður. Styfialdr(?)
 risti runaR ... goðan faður.

Översättning

... lät resa sten efter Manne/Måne, Myskjas broder. Styvjald
 ristade - god fader.

Publicerade: Södermanlands runinskrifter nr 173 och 374.

Rannsakingar efter antikviteter från slutet av 1600-talet beskrev Lukas Gadd platsen. I en hage på Tystberga kronohemman låg en flat sten med runor och bredvid denna stod en annan stor flat sten på sned. Dessutom fanns en stor fyrkantig sten med lagda stenrader runtom, vilket Gadd beskriver såsom en tämligen stor kyrkogård. Ett stycke från stenarna fanns också två 'jättegriper', båda omkring 20 steg långa.

Från 1600-talet finns en avbildning av stenen utan kors utförd av Johan Hadorph och Johan Peringskiöld. Det är med hjälp av denna som man kunnat komplettera de idag skadade partierna som satts inom parentes i translittereringen ovan. Runstenen restes 1864 av Richard Dybeck. År 1936 undersökte Ivar Schnell runstenen. Han gjordes då uppmärksam på att det bredvid stenen låg ett stort stenblock. Man vände på blocket och upptäckte att det också var en runsten. Sannolikt är det denna som i Rannsakingarna kallas 'en stor fyrkantig sten'. I närheten hittade man också en sönderslagen sten utan runor som antagligen är den av Gadd omtalade resta stenen. Då det skulle vara till hinder

VÄLJ RUNSTEN:

Välj en länk

VÄLJ LANDSKAP:

Välj en länk

Sö 173, stenen utan kors
 Foto: ATA

Sö 374, stenen med kors.
 Foto: ATA

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till
 Eniros karttjänst.

[Eniro.se](http://eniro.se)

för jordbruket om alla tre stenarna restes tillsammans på den ursprungliga platsen flyttades de cirka 60 meter norrut och restes vid vägkanten. Några spår av den i Rannsakningarna nämnda stenkretsen eller andra fornlämningar kunde inte återfinnas.

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

I runskrift dubbeltecknas aldrig konsonant. Runföljden mani kan därför tolkas på två sätt. Dels kan det vara fråga om namnet Måne, som går tillbaka på ett fornsvenskt Mane med långt a (å-ljudet uppstod först under slutet av medeltiden), som är samma ord som vårt vanliga måne. Det andra alternativet är att det är fråga om namnet Manne som är bildat till man 'manlig person'. Namnet musk(i)u är ännu mer svårtolkat. En äldre tolkning att namnet skulle översättas Mus-Gea är numera övergiven. Troligast är namnet är en substansivering ordet myskia 'skymma'. Enligt en forskare skulle namnet betyda 'skymning, halvmörker' och kunna syfta på t. ex. hårfärg. Ett annat förslag är att det är fråga om ett ord för fladdermus. Det råder också delade meningar om det är fråga om ett mans- eller kvinnonamn. De flesta räknar dock med att det är fråga om en kvinna. Förutom på de båda stenarna i Tystberga förekommer namnet Myskia i ytterligare en sömländsk runinskrift i Gryts socken. Inskriften är mycket skadad och om det är fråga om samma person, som man ibland antagit, är osäkert.

Avslutningen av inskriften på den korslösa stenen är både ovanligt formulerad och delvis problematisk. Ordet ystarla skulle isolerat kunnat tolkas både som österut och västerut. Då det försnämnda ordet förekommer senare i runföljden austarla, som är entydig, har man stannat för att ystarla återger 'västerut'. Det är ovanligt men inte unikt att y-runan återger v-ljud. Ett annat skäl att man gärna velat se avslutningen som en halvstrof i versmåttet fornyrdöislag, som bl.a. förekommer i flera eddadikter. Tolkningen vestarla är då nödvändig för att uppnå bokstavsrim med vaRit. Även uttrycket um vaRit för tankarna till den fornvästnordiska poesin. Om ordet han syftar på Rodger eller Holmsten kan inte säkert avgöras, men de flesta anser att det är Holmsten som rest i västerled. Av pluraländelsen -u i verbformen dou. framgår att både Holmsten och Rodger omkommit tillsammans med Ingvar. De har alltså deltagit i Ingvar den vittfarnes vikingatåg i österled. I Mälardalen finns drygt tjugo runstenar som omtalar män som dött under denna färd.

Se även:

[Översätta runor](#) - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

[FMIS Fornsök](#) - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Södermanland

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)